

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 13.

Ljubljana, 1. mal. srpana 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. J. Dimnik: Čitanje. — Lj. Stiasny: O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Č i t a n j e.

Poročal pri društvenih večerih „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani dne 4. prosinca, t. svečana in 1. sušca t. l. Jakob Dimnik.

(Dalje).

3. razred:

Učni smoter: „Kakor na prejšnji stopinji s pomnoženimi zahtevami. Pojasnjevati, kar se je čitalo.“

Na slovenskih šolah pri nas na Kranjskem je vpeljana „Drugo Berilo“ iz c. kr. založbe šolskih knjig. Vsebina tega Berila je razdeljena v šest oddelkov in sicer:

- I. Povesti, pesmi in pregovori.
- II. Človeško truplo, jed in pijača.
- III. Dom.
- IV. Polje, gozd in gore.
- V. Nebo in zemlja.
- VI. Domovina in zgodovina.

Izmed teh šestih oddelkov so II., III., IV., V. in VI. oddelek odmerjeni pouku v realijah. Realije se morajo v 3. razredu

klasificirati. Vsled minist. naredbe z dne 5. malega travna 1878. l. št. 5316 se mora ves pouk v realijah naslanjati na vpeljavo berila. Posamezna berila realistične vsebine razpravljaj učitelj po istih stopinjah, ki sem jih navedel pri razpravljanji beril v 2. razredu. Po tem učnem potu se lahko razpravljajo vsa berila II. do VI. oddelka v „drugem berilu“; drugače se morajo pa razpravljati berila I. oddelka in o razpravljanji beril tega oddelka sem se namenil nekoliko več spregovoriti.

Kakor je že različen naslov tega oddelka, tako različno je tudi razpravljanje posameznih beril. Pred vsem moram povdarjati, da se stvarne razprave o posameznih živalih in rastlinah, ki se nahajajo v teh berilih, smejo le tako daleč raztezati, kolikor je to za razumevanje beril neob-

hodno potrebno. Bolj natančna razprava naravoslovnega in zemljepisnega razgovaranja je pa določena uram, ki so odmenjene pouku v realijah.

Rekel sem, kakor je različen naslov I. oddelka, tako različno je tudi razpravljanje posameznih beril.

Povesti nam pripovedujejo dogodke iz preteklosti, ki oživljajo in razveseljujejo človeka. Povest napravi na učenca najbolj trajen utis, če jo učitelj živo in z zanimanjem čita naprej. Če je vsebina povesti zgodovinska, treba je pojasniti tudi čas in kraj, kjer se vrši dejanje. Pri povestih moralčne vsebine mora učenec npr. spoznati, ne da bi ga učitelj še posebej na to napeljeval. Predolgo moraliziranje je popolnoma napačno.

Pesem je izraz nežnega čuvstva. Predolgo se pesem ne sme razpravljati. Potem, ko jo učenec razumi, je prav, da se jo uči na pamet in potem pa tudi poje.

Pregovori so resnice versko-nravne vsebine, vkoreninjene v národu. Berila z napisom „pregovori“ ne smemo kot celoto obravnavati, ampak vsak pregovor za sé in sicer najbolje pri kaki posebni priliki. oziroma dogodku, na katerem se pregovor uresničuje. N. pr. Čestokrat se pripeti, da se gre učenec potepat, namesto bi šel v šolo. Pri taci prilikah zaide v slabe tovarišije, ki tudi najboljšega učenca popačijo. V taci slučajih ima učitelj najlepšo priliko razložiti, oziroma razpravljati učenecem pregovor: „Kdor za smolo prime, se osmoli“. To se zgodi lahko tako-le:

Kdo pozna smolo? Kateri rokodelci jo rabijo? Smola je lepljiva, se spoprijemlje. Kakšne postanejo roke tistega, kdor za smolo prime? Ali se jih potem lahko osnaži? Zato ni treba vsakemu za smolo prijemati, komur ni treba.

Črevljarska smola je koristna, vender pa oskruni prste. Jaz pa poznam še gršo smolo, ki srce oskruni. Kdor zahaja med hudobne ljudi, ta pride v dotiko s to grdo smolo. Slabih, hudobnih ljudij se moramo tako ogibati, kakor smole. Zakaj? Zato,

ker dobremu človeku oskrunijo srce in dušo. Kdor greši, oskruni svojo dušo. Greh je oskrumba (smola) duše. Kdor zahaja med hudobne ljudi, postane tudi sam hudoben. Surovega, porednega, hudobnega otroka se morate ogibati. Tisti otrok, ki kaj pregrešnega govori, je podoben smoli, ki vsacega oskruni, kdor se je dotakne.

Jožek je hotel zapeljati Ivana, da bi se šla potepat, namestu v šolo. Jožek je hotel torej Ivana oskruniti s smolo. Ivan ni hotel z njim iti, ni hotel prijeti za smolo. Posnemajte Ivana, ogibajte se pa porednih in hudobnih tovarišev, kakeršen je bil Jožek.

Pismena vaja:

Kdor za smolo prime, oskruni se. Kdor zahaja med hudobne ljudi, zaide med smolo. Če rad poslušáš grde besede, oskruniš se s smoló. Ogibaj se hudobnih tovarišev, da te ne oskrunijo s smolo! Kadar grešiš, oskruniš svojo dušo s smolo. Bodi torej previden, s kom hodiš in občuješ!

Podobni pregovori:

Slabe tovarišije popačijo dobre navade. Jedno gnjilo jabolko pokvari deset dobrih. Jeden hudoben otrok popači deset dobrih otrok. Kdor se med otrobe meša, pojedó ga svinje. Kdor pride med volkove, mora z volkovi tuliti.

Vporaba:

„Izgubljeni sin“, ki je zašel med slabo tovarišijo.

„Prerok Elizej“, ki je bil zaničevan od hudobnih dečkov, kajti marsikateri teh dečkov se je dal zapeljati, se je oskrnil s smolo, ter je moral prestati grozno kazen i. t. d.

Poleg povestij, pesem in pregovorov se nahajajo v I. oddelku „druzega berila“ tudi nekateri izreki, pravljice, basni in uganke.

Izreki so pravila za življenje, ki nas poučujejo, kako moramo živeti, če hočemo biti srečni. Pomen izreka se lahko spozna; uporabiti se pa mora zopet, kakor pregovor, ob ugodni priliki. Tudi metodična razprava je skoraj ista, kakor pri pregovorih; t. j. berilo z napisom „Izreki“ ne

smemo kot celoto obravnavati, ampak vsak izrek posebej pri kaki posebni priliki, oziroma dogodku. N. pr. Učenec pride umazan in nepočesan v šolo. V ta namen stopi učitelj pred kacega lepo umitega in počesanega učenca ter mu reče: „No, danes si pa jako lepo počesan, pa tudi roki, obraz in vrat imaš lepo umiti; to se mi jako dopada“. Take besede na kacega bolj revnega, pa snažnega učenca bolj vplivajo in več koristijo, kakor pa vsakdanja opominjevanja na snago. Vsak učenec teži po tem, da bi dopadel učitelju. Drugi dan ima večina učencev počesane lase ter umiti obraz, vrat in roki. Da pa učitelj snago med učenci laže vzdržuje, jim še pove izrek: „Snaga vsakemu je draga“. Če potem še kak učenec umazan ali nepočesan v šolo pride, ga pa učitelj opozori na ta izrek.

Pravljica vzbuja otroško domišljijo ter odpre otroku širok svet, v katerem ni laži, goljufije in ne revščine. Neprisiljena, gorka učiteljeva beseda sega otrokom do srca — posebno pri pravljici, za to pravljico najbolj razpravljamo, če jo otrokom s zanimanjem pripovedujemo, in takoj na to jo pa otroci beró. Preobširna besedna in stvarna razprava ni na mestu, ker navadno uniči to, kar je v pravljici zanimivega in čudovitega in kar — seveda — otroke najbolj zanima. Še celo za pravopisje in spisje naj se pravljice ne uporabljajo. Čitanje in pripovedovanje pravljice — tó mladino veseli.

Basen oživlja razum. Izid ali posledek basni je moralični nauk, utemeljen s praktičnimi vzgledi iz vsakdanjega življenja. Stvarna razprava basni bodi, kar le mogoče kratka, besedna razlaga pa natančna; ta in pa posnemanje ter preosnovanje basni nam daje mnogo gradiva za spisje, za koje je basen posebno pripravna.

Uganka vadi otroka misliti. Znano je, da otroka to naj bolj veseli, kar sam iznajde ali ugame. Zato se razgovarjaj z učenci o posameznih znakih uganke, pusti jih, da ugibljejo, primerjajo, pojasni jim enakosti in dvojne pomene ter jih napeljuj k samodelavnosti. Kadar otrok uganko ugame, treba je dokazati, da ima najdeni predmet res vse znake, ki so našti v uganki.

Poskusimo obravnavati iz „Druzega berila“ 114. berilo „Uganka“.

1.) Najprvo prečitaj učitelj ali pa jeden boljših učencev to vajo in koj potem pa prični „uganko“ stvarno razpravljati in sicer prečitaj še jedenkrat prvi dve vrstici. O kom se pa nekaj pripoveduje, v teh dveh vrsticah? Sestre gredo vsako leto križem svet t. j. po vsem svetu nepretrgoma naprej. Kako pa pridejo k nam? Vsaka nam prinese darove. Beseda „dar“ pride od besede „darovati“ t. j. dati brezplačno. Te sestre nam nekaj darujejo. Ubogim darujemo miloščino, kaj se to pravi? Tudi te sestre nam marsikaj t. j. mnogoréd darujejo. V nastopnih vrsticah je povedano, kaj nam vsaka sestra dá.

2. Beri nastopni dve vrstici. Kedaj pa vidimo prav veliko cvetja? Katere cvetice nam pa prinaša pomlad? Spomladi ni nebo nič več prepreženo z gostimi oblaki, ampak kaže nam svojo lepo barvo; kakošna je ta barva? Kakošna barvo imata pa spomladi travnik in gozd? Spomladi vse oživi, vse se veseli mlado in staro, ljudje in živali. Jagnjeta skačejo po travnikih, ptice prepevajo in otroci se igrajo na prostem po zelenih tratah. Spomladi ima vsakdo bolj lahke noge ali lahke nožice. Spomladi je vse zeleno, pomlad je zavita v zelen plašč. Kako se torej imenuje prva sestra? Katera sestra se ji mora izogniti? Katere darove nam prinaša pomlad?

(Dalje prih.)

O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah.

glejmo si malo natančneje šole, ki imajo več ko 5 razredov.

V IV. letu ženskega učiteljskega v Ljubljani je bilo začetkom 1892/3. l. izmed 42 gojenk 17 rojenih v Ljubljani, 18 izvan Ljubljane na Kranjskem, 7 izvan Kranjskega.

Na c. kr. obrtno-strokovni šoli za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani je

bilo koncem šolskega leta 1891/2. v obeh letnikih 61 učenk (med temi 25 hospitantin a 38 Slovenk). Rojenih je bilo 24 v Ljubljani, 25 izvan Ljubljane na Kranjskem, 17 izvan Kranjskega, a po bivališči roditeljev jih je bilo 32 iz Ljubljane, 29 izvan Ljubljane. Ustanove je uživalo 18 učenk 760 gld.

Dekliški nadaljevalni zavodi ter dekliske šole, ki imajo več kot 5 razredov:

Š o l a	Skupno število učenk od 5. razr.	Slo- venke	Rojene			Usta- nov je uži- valo	Znesek ustanov gld.
			v kraju šole	izvan te- ga kraja na Kranjsk.	izvan Kranjsk.		
Višja gospodinjstva šola mm. Uršulink v Ljubljani	15	14	9	3	3	1	100
Nadaljevalni tečaj gospe Irme Huth v Ljubljani	12	4	6	2	4	—	—
Nadaljevalni tečaj gospe Rehn v Ljubljani	12	—	8	2	2	—	—
Osmorazredna dekliska šola v Ljubljani	109	108	62	39	8	—	—
Osmorazredna vnvanja dekliska šola mm. Uršulink v Ljubljani	181	156	109	49	23	5	250
Osmorazredna notranja dekliska šola mm. Uršulink v Ljubljani	143	124	41	62	40	3	341
Osmorazredna dekliska šola gospe Irme Huth	58	12	29	3	26	—	—
Šestrazredna notranja dekliska šola mm. Uršulink v Škofji Loki	47	18	5	28	14	—	—
Skupaj	577	436	269	188	120	9	691
	—	75°/o	46·5°/o	32·5°/o	21°/o	—	—

Največji kontigent učenk daje Ljubljana. Tako je izmed 577 učenk rojenih 264 t. j. 45·5°/o v Ljubljani. Po bivališči roditeljev je pa to število še večje. — Ako se pomisli da je prebivalstvo Ljubljane le 6°/o prebivalstva Kranjskega, je to prav neugodna razmera. Tudi je učenk, ki se uče samo nemško, razmeroma veliko več,

ko učenk, ki se učijo tudi slovensko, kajti akoravno je samo 6°/o Nemcev na Kranjskem, je nemških učenk 131 t. j. 25°/o. Žalibože se pa mnogo slovenskih učenk ne izvežba toliko v mili materinščini kot v nemščini, kajti vsled pomanjkanja slovenskih zavodov ustopijo slovenske učenke v nemške zavode, kjer se slovenščina uči

v 3 oddelkih kot tuj jezik, dočim nemščina kot učni jezik v 10 oddelkih. Bolje se godi Slovenkam v ljubljanskem samostanu, kjer je v vnanji šoli slovenščina učni jezik, a v notranjem prevladuje nemščina, vendar se kolikor je možno ozira na Slovenke. Isto se godi v notranji šoli samostana v Škofji Loki.

Kako malo je učenk v višjih razredih iz Kranjskega izven Ljubljane, razvidimo iz tega, da pride v Ljubljani 1 učenka na 115 prebivalcev, a na Kranjskem izvan Ljubljane 1 učenka samo na 2435 prebivalcev, akoravno se prištevajo zadnjim sedaj v Ljubljani bivajoče učenke.

Zakaj pa je tako malo učenk v višjih razredih iz Kranjskega izvan Ljubljane?

Najtehtnejši vzrok so ogromni stroški. Zato se obrazujejo v samostanih in institutih večinoma le hčere premožnejših. Srednjemu stanu izvan Ljubljane so skoraj te šole zatvorjene, kajti on ne more žrtvovati toliko v izobrazbo svojih hčer. Pri nas se prav malo stori, da bi se obiskovanje teh šol olajšalo. Ustanov uživa 9 učenk v znesku 491 gld. To je pač žalostna resnica, katera gotovo ni v spodbudo boljšega obiskovanja. Razven tega morajo plačati učenke izvan Ljubljane šolnino. Častni izjemi v tem oziru sta c. kr. obrtno-strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipek, ter višja gospodinjstva mm. Uršulink.

Da se bo torej doseglo, da bodo učenke izvan Ljubljane bolj obiskovale višje dekliške šole, ustanoviti se bode moralo več štipendij ter gledati, da bo pouk brezplačen.

Drug glavni vzrok, da je tako malo učenk izvan Ljubljane v višjih razredih, je ta, da vstopijo mnogokrat Slovenke iz šol s slovenskim učnim jezikom v šole z nemškim učnim jezikom. Iste morajo zaradi tega vstopiti večinoma v isti razred v kojega so doma hodile ali pa še celo v nižjega. Zato iste, ker večinoma ne ostanejo veliko let v teh zavodih, ne pridejo višje. Žalibože se to velikokrat zgodi tudi

v loškem in ljubljanskem samostanu. To je pa gotovo v kvar vzgoji Slovenk.

Drugi zopet trde, da ženi ni potreba višje izobraženosti, ker za gospodinjstvo in vzgojo dece je dovolj malo znanja in več prirojene sposobnosti — ter obdržijo hčere doma. Hčere odrasejo, a vsakdo pogreša pri njih omike. Zato težko dobijo omikanega moža. In če ga dobijo, isti ne bodo z njimi posebno srečni. Marsikatera pa zastoj čaka na moža, kar je umevno, kajti žensk je na Kranjskem več kot moških. Razven tega pa se moški morejo oženiti, ko se odzovejo vojaški dolžnosti, ženska pa 5—7 let poprej. Neomozene se morajo potem preživeti z nizkimi službami, kajti za kaj boljšega niso sposobne, a vendar se pri nas vzgojiteljice, otroške vrtarice itd. med Slovenci težko dobe. Ni čuda, da so v istih službah tudi v narodnih hišah še vedno trde Nemke.

Drugi zopet pridigujejo zoper vsako izobrazbo žensk ter stavljajo učeno žensko kot strašilo. Pri nas o vsegavednih ženskah še ne more biti govora, pač pa o nevednih. Saj se mora pripoznati, da osobito na deželi pogrešamo omikanega ženstva. Mi ne težimo sedaj po tem, da bi si priborili učene ženske, namreč da bi se ustanovili ženski liceji, gimnazije itd. Izobrazba, kojoj si pridobijo deklice v dekliških šolah na deželi, pa ne more boljšim krogom zadoškovati. Zato se mora skrbeti za to, da bodo slovenske deklice pridneje hodile v višje dekliške šole. Pred vsem se jim pa mora omogočiti, da se bodo vse v slovenskih šolah vzgojevale.

Višja ženska vzgoja na Kranjskem je bila v nemških rokah. Sedaj je vendar v mestni dekliški 8 razredni ljudski šoli, v vnanji šoli mm. Uršulink, v c. kr. obrtno-strokovni šoli in v višji gospodinjstvi šoli učni jezik večinoma slovenski. Nemci vendar bolj napredujejo, kajti v zadnjih letih se je ustanovila nemška mestna petrazredna dekliška šola, nadaljevalni tečaj gospe Irme Huth, ki ima dva letnika, na-

daljevalni tečaj gospic Rehn, ki se bo drugo leto razširil v dva letnika.

Ako si torej ogledamo žensko vzgojo pri drugih narodih, da ako si jo ogledamo pri Nemcih na Kranjskem, ki so tu v zdatni manjšini, prepričamo se, da smo zelo zaostali.

Zato je ustanovitev prve slovenske deklinške meščanske šole v Ljubljani nujno potrebna.

Ista je nujno potrebna za Slovenke v

Ljubljani, še bolj pa za one izvan Ljubljane. Da pa bo zadnjim vstop v slovensko deklinško meščansko šolo olajšan, mora biti tudi za zadnje pouk brezplačen ter skrbeti se mora za primerno število ustanov.

Sedaj imamo za deklinške meščanske šole izborne knjige, zato bi se slovenski ženski vzgoji neizrečeno škodovalo, ako bi se oviralo še naprej ustanovitvi omenjene šole.

Lj. Stiasny.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

VIII. O novih izdajah ljudsko-šolskih učnih knjig.

C. kr. deželni šolski svet je razposlal vsem c. kr. okrajnim šolskim svetom naslednji razpis:

Nr. 730

L. Sch. R. Es wurde wiederholt die Wahrnehmung gemacht, dass bei approbierten Lehr- und Lesebüchern, welche seit Jahren in Verwendung stehen und in zahlreichen unveränderten Auflagen erschienen sind, die letzten Ausgaben theils dem heutigen Standpunkte des Volksschulunterrichtes nicht mehr entsprechen, theils infolge mangelhafter Revision der späteren Auflagen zahlreiche Druckfehler und mitunter auch sachliche Unrichtigkeiten enthalten, so dass die Zulassung einzelner dieser Bücher in Frage gestellt werden musste.

Wenn es auch nach den in Beziehung auf die Lehrtexte geltenden Bestimmungen im Interesse der Schule liegt, dass die thunlichste Stabilität der Lehrtexte angestrebt werde, und dass daher in den approbierten Lehrtexten überflüssige Änderungen vermieden werden, so darf doch durch die in der Ministerialverordnung vom 25. Mai 1879 Z. 4994 (M. V. Bl. Nr. 37) ausgesprochene Bestimmung, „dass jede neue unveränderte Auflage einer neuerlichen Zulassungserklärung nicht bedarf“ die Obsorge der Verleger und der Ver-

fasser zur Herstellung zweckentsprechender Lehrtexte nicht herabgemindert werden.

Es gehört zu den Aufgaben der Schulaufsichtsorgane darüber zu wachen, dass die an den Schulen ihres Wirkungskreises eingeführten Lehr- und Lesebücher in jeder Beziehung correct seien, und sowohl den Bedürfnissen der Schule, als auch dem gegenwärtigen Standpunkte der Methodik entsprechen. Namentlich muss darauf Werth gelegt werden, dass die Schulinspektoren für Volksschulen die Bestrebungen der Unterrichtsverwaltung, die Volksschullehrtexte der möglichsten Vervollkommenung entgegenzuführen, thatkräftigst unterstützen und die Correctheit der jeweilig in Verwendung stehenden Lehrtexte auf Grund persönlicher Wahrnehmungen zweifellos sicherstellen. Diese Obsorge ist sowohl den Büchern, welche im k. k. Schulbücher-Verlage, als auch jenen, die in Privatverlagen erschienen sind, zuzuwenden; selbstverständlich sind die Religionslehrbücher in die zu revidierenden Lehrtexte nicht einzubeziehen.

Hievon wird der k. k. Bezirksschulrath (der k. k. Stadtschulrath) zufolge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 21. März 1893 Z. 6028 mit dem Auftrage in Kenntnis gesetzt, zum obervährten Zwecke den dortigen Bezirksschulinspector resp. die Bezirksschulinspektoren anzuweisen, erhebliche